

## კონფრონტაციული გლობალიზაცია: გამოწვევები, საფრთხეები და პერსპექტივები საქართველოს ეკონომიკისთვის

ელგუჯა მექვაბიშვილი

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი  
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ჩამოყალიბებული მსოფლიო პოლიტიკური და ეკონომიკური წესრიგი, საბჭოთა კავშირის დაშლით გამოწვეული არსებითი ცვლილებების გათვალისწინებით, ჩვენ თვალწინ, კიდევ ერთხელ იცვლება. რუსეთ-უკრაინის და პალესტინა („ჰამასის“) -ისრაელის ომები მნიშვნელოვანი გარდამტეხი მომენტია ახალი მსოფლიო წესრიგის ჩამოყალიბების პროცესში, რომელიც კონფრონტაციული გლობალიზაციის ფონზე მიმდინარეობს. ეს უკანასკნელი არსებით ზეგავლენას ახდენს ეროვნული სახელმწიფოების, როგორც ერთიანი სისტემის ფუნქციონირებაზე და საგრძნობლად უზღუდავს მათ მანევრირების სივრცეს. მნიშვნელოვანია მისი გავლენა საქართველოზე, რასაც ჩვენი ქვეყნის სპეციფიკური გეოგრაფიული მდებარეობა განაპირობებს. კონფრონტაციული გლობალიზაცია შეიცავს საფრთხეებს, რისკებს და ამავე დროს ქმნის ახალ შესაძლებლობებს გლობალურ ეკონომიკაში საქართველოს ეკონომიკის წარმატებული პოზიციონირებისთვის. აღნიშნულის გათვალისწინებით ჩვენი ქვეყნის წინაშე დგას საფრთხეების მინიმიზირებისა და სარგებლის მაქსიმიზირების ეგზისტენციური შინაარსის ამოცანა.

**საკვანძო სიტყვები:** კონფრონტაციული გლობალიზაცია, ახალი მსოფლიო წესრიგი, საქართველოს ეკონომიკა, „შუა კორიდორის“ მეგაპროექტი, „აბრეშუმის გზის“ პროექტი.

გლობალიზაცია, რომელიც ამ სამი ათეული წლის წინ დაიწყო საბჭოთა ბლოკის დაშლის ფონზე, მისი „არქიტექტორების“ ჩანაფიქრით, საყოველთაო კონვერგენციის „დროშის ქვეშ“ უნდა განხორციელებულიყო. დღეს კი პირიქით, ჩვენ „დიდი დივერგენციის“ წინაშე ვიმყოფებით, რომლის გამოხატულება კონფრონტაციული „გლობალიზაციაა“ (პაპავა, 2022; Папавა, 2022; Roubini, 2022 და სხვ.). ეს უკანასკნელი ვლინდება, როგორც „ცხელი ომების“ სახით (რუსეთ-უკრაინის ომი, ისრაელის ომი ტერორისტული ისლამური ორგანიზაციების წინააღმდეგ), ასევე „ენერგეტიკული ომისა“ და „სასურსთო ომის“ სახით, რაც ამჟამად მსოფლიოში მიმდინარეობს.

როგორც ევროკავშირის ერთერთი უმაღლესი წარმომადგენელი ჟ.ბორელი აღნიშნავს: „მსოფლიო სისტემა მრავალმხრივ კრიზისშია... ჭარბობს ძალისმიერი პოლიტიკა და უნდობლობა მთავარ მოთამაშეებს შორის... დღეს ყველაფერი იარაღად გადაიქცა, მათ შორის ის ფაქტორებიც, რომლებიც ადრე დაახლოებისთვის გამოიყენებოდა - ინვესტიცია, ენერგეტიკა, სურსათი, მიგრაცია“ (Politiciano, 2023). საინტერესო ფაქტია, რომ ზოგიერთი მკვლევარი კონფრონტაციული გლობალიზაციის დაწყებამდე საკმაოდ დროით ადრე აკეთებდა პროგნოზს მსგავსი სცენარით მსოფლიოში მოვლენების განვითარების შესაძლებლობაზე. მაგალითად, პოლონელი პროფესორი გუ. კოლოდკო წერდა: „ჩვენ ვიმყოფებით უფრო დიდი კატასტროფის წინაშე, ვიდრე ამჟამინდელი კრიზისია (იგულისხმება 2007-2009წწ. გლობალური ფინანსურ-ეკონომიკური კრიზისი - ე.მ.). იქნება უფრო დიდი უთანხმოება, რასაც მოჰყვება უფრო მწვავე კონფლიქტები და არა მხოლოდ ეკონომიკური“ (Kolodko, 2014).

კონფრონტაციული გლობალიზაცია სერიოზულ გამოწვევებს აყენებს მსოფლიოს წინაშე; ეგზისტენციური პრობლემებია პატარა ქვეყნების მიმართაც, რაც უკავშირდება მათი მანევრირების სივრცის უკიდურესად შევიწროებას ახალ გეოპოლიტიკურ, გეოსტრატეგიულ და გეოეკონომიკურ ვითარებაში.

რა კონკრეტული გამოწვევები თუ საფრთხეები შეიძლება წარმოიშვას საქართველოს ეკონომიკაში და განვითარების როგორი პერსპექტივა შეიძლება გამოჩნდეს ახალ ვითარებაში? ამ კითხვებზე პასუხის გაცემის მცდელობას ისახავს მიზნად წარმოდგენილი ნაშრომი.

### **„კონფრონტაციული გლობალიზაციის“ ცნების ვიწრო და ფართო გაგების შესახებ**

თანამედროვე პირობებში „ტურბულენტური გლობალიზაციის“ ტრანსფორმირებას „კონფრონტაციულ გლობალიზაციაში“, ზოგიერთი მკვლევარი (მაგალითად, პაპავა, 2022) უკავშირებს რუსეთ-უკრაინის ომს და მისგან გამომწვეულ „ენერგეტიკულ და სასურსათო ომებს“. ჩვენი აზრით, ეს არის „კონფრონტაციული გლობალიზაციის“ ცნების ვიწრო გაგება, რომლის გვერდით ასევე, არსებობს მისი ფართო გაგებაც. საკითხისადმი ამგვარი მიდგომა უკავშირდება იმ ფაქტს, რომ ასრებული კონფრონტაცია არ არის მხოლოდ პოლიტიკური ან ეკონომიკური. ის ზოგად ცივილიზაციურ ხასიათს ატარებს და მისი ფესვები კაცობრიობის განვითარების ისტორიის სიღრმეებში უნდა ვეძებოთ. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ჩვენი აზრით, აუცილებელია გლობალიზაციის ორი ზოგადცივილიზაციური მოდელის - ტრანსოკეანური და ტრანსკონტინენტური გლობალიზაციის განხილვა.

მეინსტრიმული ტრანსოკეანური გლობალიზაციის ძირითადი ბირთვი და წამყვანი ძალა დღეს აშშ-ია, რის გამოც მას შეიძლება ეწოდოს „Pax-Americana“ (მექვაბიშვილი, 2009). ეს მოდელი ემყარება დასავლური ფასეულობებისთვის უნივერსალური ხასიათის მინიჭებას და მსოფლიოში მისი საყოველთაო გავრცელების პარადიგმას, ანუ თუ ჩვენ ყველას ერთნაირი ფასეულობები, იდეოლოგია, ინტერესები, ცხოვრების წესი და ა.შ. გვექნება, მაშინ ადვილად მოხერხდება ურთიერთგაგება და თანამშრომლობა -ასეთია მათი ფუნდამენტური თეზისი. აშშ-ის გადაქცევა გლობალიზაციის ტრანსოკეანური მოდელის მთავარ სუბიექტად ერთბაშად არ მომხდარა. მას წინ უძღოდა მკვეთრი ცვლილებები მისი პოლიტიკური ელიტის იდეოლოგიაში, ამ ქვეყნის გადაქცევა მსოფლიოში ყველაზე ძლიერ ეკონომიკურ და სამხედრო ძალად (მექვაბიშვილი, 2023). ტრანსოკეანური ტრანსფორმაციის არქეტიპი, თავდაპირველად, დაკავშირებული იყო ევროპის ძლიერ საზღვაოსნო ქვეყნებთან (პორტუგალია, ესპანეთი, ნიდერლანდები და დიდი ბრიტანეთი). XX საუკუნის 10-20-იანი წლების მიჯნიდან იწყება აშშ-ის დომინანტად გადაქცევა.\* ტრანსოკეანური ტიპის გლობალიზაციის ისტორიული წანამძღვრები 1500-ანი წლიდან იწყება და ისეთ უმნიშვნელოვანეს მოვლენას უკავშირდება, როგორიც იყო კოლუმბის ზღვაოსნობა ამერიკის კონტინენტზე და ვასკო და გამას მოგზაურობა ინდოეთში. გლობალური საოკეანო სისტემის წარმოქმნას ხელი შეუწყო უნიკალური სანავიგაციო ხელსაწყო - კომპასის გამოგონებამ და საოკეანო გემების მშენებლობამ (მექვაბიშვილი, 2009).

ტრანსკონტინენტური გლობალიზაციის არქეტიპი გაცილებით ძველია. მისი წინარე ფორმები ჩვენ შეიძლება დავინახოთ - დარიოსის, ალექსანდრე მაკედონელის სამეფოების და რომის იმპერი-

---

\* აშშ-ის ოცდამეორე პრეზიდენტმა ვუდრო ვუილსონმა 1915 წელს ჩამოაყალიბა ამ ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის დოქტრინა, რომელიც დღემდე მოქმედებს: „ჩვენ ამერიკელი ნაცია შევქმენით თავისუფლებისთვის და არ ვიფარგლებით მხოლოდ ამერიკით, არამედ მსოფლიოში ყველა ადამიანს გავხდით თავისუფალს და თუკი ამას არ ვიზამთ, ამერიკის დიდება გაქრება, მისი ძალა კი აორთქლდება“ (Heklacca, 2004).

ის სახით. ის ასევე უკავშირდება X საუკუნეში ჩინეთის მმართველობას, რომელიც ისტორიაში ცნობილია „ჩინეთის ოქროს საუკუნისა“ და „ჩინეთის რენესანსის“ სახელწოდებით. ტრანსკონტინენტური გლობალიზაციის არქეტიპის კლასიკურ ნიმუშად შეიძლება ჩაითვალოს XIII საუკუნეში ჩინგიზ-ხანის მეთაურობით მონღოლთა „ოქროს ურდოს“ შექმნა. „ჩინგიზ-ხანი“ მონღოლურად „მსოფლიოს მმართველს“ ნიშნავს და მისი იმპერია უზარმაზარ ტერიტორიაზე იყო განვრცობილი - აღმოსავლეთ ევროპის საზღვრებიდან სირიამდე, იაპონიისა და სამხ. ჩინეთის ზღვებამდე. ამ იმპერიაში ცხოვრობდა იმჟამინდელი მოსახლეობის დაახლოებით 40%. ასეთი ფართო მასშტაბის არ ყოფილა არც მანამდე და არც მის შემდეგ არსებული რომელიმე სხვა იმპერია. ეს იყო უზარმაზარი ევრაზიული პოლიტიკურ-ეკონომიკური და სოციალური სისტემა. 1350 წელს მონღოლთა იმპერიის დაცემით, არსებითად დასრულდა შიდაკონტინენტურ სივრცეში ხალხთა გლობალური ორგანიზაციის ყველაზე გრანდიოზული მცდელობა და დაიწყო ტრანსოკეანური ორგანიზაციის ფორმის ჩამოყალიბება, რომელსაც ამერიკელი სოციოლოგი ჟ. მოდელსკი უწოდებს „გლობალურ ლიდერობას“ (Modelski, Tompson, 1995; Модельский, 2000).

თანამედროვე პირობებში ტრანსკონტინენტური გლობალიზაციის უდავო ლიდერი ჩინეთია, რომელიც BRICS-ის\* წამყვანი წევრია: მის წილად მოდის ამ გაერთიანების მიერ შექმნილი მსპ-ის დაახლოებით 70% (IDD, 2023). აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ბოლო წლების მანძილზე გლობალურ მსპ-ში BRICS-ის წილის ზრდა მნიშვნელოვნად აღემატება G7-ის წილის ზრდას, რის შედეგადაც, „ბლუმბერგის“ პროგნოზით, 2028 წელს BRICS-ის წილი გაიზრდება 35%-ით, ხოლო G7-ის წილი შემცირდება 27,8%-მდე (Poliet, 2023). აღსანიშნავია ის, რომ BRICS-ის გაცხადებული მთავარი მიზანი გლობალური მასშტაბით აშშ-თან კონკურენტული უპირატესობის მისაღწევად მასში გაერთიანებული ქვეყნების შესაძლებლობებისა და ძალისხმევის კოორდინაცია-გაერთიანებაა.

ჩინეთმა, რომელიც 1970-იან წლების ბოლომდე კარჩაკეტილ ჩამორჩენილ აგრარულ სახელმწიფოს წარმოადგენდა, სიღრმისეული რეფორმების განხორციელების გზით შეძლო ეკონომიკის ძირეული რესტრუქტურირაცია, რამაც უზრუნველყო მისი სწრაფი ზრდა (ათწლეულების მანძილზე ზრდის საშუალო წლიური ტემპი 10%-ს შეადგენდა). ამჟამად ჩინეთის ეკონომიკა მეორე ადგილზეა მსოფლიოში აშშ-ის შემდეგ. ჩინეთი აწარმოებს გლობალური მსპ-ის 18%-ს, ხოლო სამომხმარებლო პარიტეტის (PPP) მიხედვით კი მსოფლიოში პირველ ადგილს იკავებს. სერიზულ ექსპერტულ წრეებში არსებობს მოსაზრება, რომ 2050 წლისთვის ჩინეთი გადაასწრებს აშშ-ს მსპ-ის მაჩვენებელში. ქვეყნის ეკონომიკურმა განვითარებამ შესაძლებელი გახადა გლობალური მასშტაბით მისი გააქტიურება. ამ მიმართულებით მოძრაობა 2013 წლიდან დაიწყო, როცა ჩინეთის პრეზიდენტმა სი ძინ-პინმა გამოაცხადა გლობალური პროექტი - „ერთი გზა ერთი სარტყელი“. 2023 წელს ჩინეთში გამოქვეყნდა დოკუმენტი - „გლობალური ცივილიზაციური ინიციატივა“, რომელიც მოიცავს, მათი გაგებით, მომავალი მსოფლიო წესრიგის სამ ფუნდამენტურ პრინციპს:

- უნივერსალურ ფასეულობებზე უარი;
- მსოფლიო წამყვანი ქვეყნების ინტერესთა დაბალანსება;
- უფრო უსაფრთხო მსოფლიო.

ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია ჩინეთში გამოქვეყნებული დოკუმენტები: „გლობალური განვითარების ინიციატივა (Global Development Initiative)“ და „გლობალური უსაფრთხოების ინიციატივა (Global Security Initiative)“, რომლებიც შეიცავს გლობალიზაციის პროცესში ჩინეთის მონაწილეობის

---

\* BRICS - ბრაზილია, რუსეთი, ინდოეთი, ჩინეთი, სამხ. აფრიკა. გაერთიანებას ჰყავს სამი კანდიდატი ქვეყანა - ირანი, არგენტინა, ალჟირი და ასევე გაერთიანებაში შესვლის მსურველი ათი ქვეყანა - ინდონეზია, საუდის არაბეთი, თურქეთი, ეგვიპტე, ტაილანდი, ნიგერია, ბანგლადეში, სირია და ტაჯიკეთი.

ფუნდამენტურ პრიორიტეტებს, მათი განხორციელების გზებს და მექანიზმებს. ჩინეთი ყოველთვის ხაზს უსვამს გლობალიზაციაში მონაწილე ქვეყნების ეკონომიკური თანამშრომლობის გადამწყვეტ როლს მათი სუვერენიტეტის დაცვის პირობებში და გლობალური კოოპერირების მნიშვნელობას.

აღნიშნულის მიუხედავად, იმის იმედი, რომ „კონფროტაციული გლობალიზაცია“ მალე დამთავრდება და ადგილს დაუთმობს „კარგ გლობალიზაციას“ (Bodrik, 2022), სამწუხაროდ, საფუძველს მოკლებულია. „კონფროტაციული გლობალიზაცია“ კიდევ დიდხანს გაგრძელდება. უფრო მეტიც, დედამიწაზე ამონურვადი რესურსების დეფიციტის გაძლიერებასთან და საქონლის მსოფლიო ბაზრების „გადავსებასთან“ ერთად ის კიდევ უფრო მწვავე ხასიათს შეიძენს. თუმცა ამას, რომ თავი დაეანებოთ, უკვე დღეს, კონფროტაციული გლობალიზაცია უაღრესად ნეგატიურ ზეგავლენას ახდენს მსოფლიო ეკონომიკაზე, აძლიერებს მისი დესტაბილიზაციის საფრთხეს. მაგალითად, რუსეთ-უკრაინის ომმა მნიშვნელოვნად გაზარდა ფასები ენერგიაზე, საკვებზე და მინერალურ სასუქებზე, რომელთა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მომწოდებლები მსოფლიო ბაზარზე რუსეთი და უკრაინა იყვნენ. რუსეთის მიერ უკრაინაში სამხედრო ინტერვენციის დაწყებამდე ხორბლის მსოფლიო ბაზრის დაახლოებით 25% ამ ორ ქვეყანას ეკავა. ასევე აღსანიშნავია, რომ ევროპის ქვეყნები დაახლოებით 40%-ით იყვნენ დამოკიდებული რუსეთიდან მიწოდებულ ბუნებრივ გაზზე. ბოლო პერიოდში ეკონომიკური ზრდის ტემპები შემცირდა, დავალიანება გაიზარდა განსაკუთრებით გავითარებად ქვეყნებში; გაძვირდა საბანკო დაკრედიტება და შემცირდა მისი რენტაბელობა, რამაც საგრძნობლად შეკვეცა კერძო სექტორის დაფინანსება; რისკების დივერსიფიკაციის ხარისხის საგრძნობი გაუარესების გამო გაიზარდა მაკრო და მეგა ფინანსური სისტემებისა და კაპიტალის საერთაშორისო მიგრაციის ვოლატიულობა. ახლო აღმოსავლეთში განვითარებული ტრაგიკული მოვლენები ახალი დიდი საფრთხის შემცველია მსოფლიო ეკონომიკისთვის. სიტუაციის კიდევ უფრო გამწვავების შემთხვევაში არ არის გამორიცხული 1979-იანი წლების მსოფლიო ენერგეტიკული მსგავსი კრიზისის წარმოქმნა, რომელიც შეიძლება ყოვლისმომცველ მსოფლიო ეკონომიკურ კრიზისში გადაიზარდოს.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, კონფროტაციული გლობალიზაციაში სწორი პოზიციონირება ჩვენი ქვეყნისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობის ამოცანას წარმოადგენს.

### **საქართველოს პოზიციონირება გლობალურ ეკონომიკაში კონფროტაციული გლობალიზაციის კუთხით**

საქართველო პატარა და რესურსებით არც თუ ისე მდიდარი ქვეყანაა, თუმცა მას აქვს ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობა, რომლისგან გამომდინარე შეუძლია მნიშვნელოვანი როლი ითამაშოს ასლმოსავლეთისა და დასავლეთის ეკონომიკურ ურთიერთობაში, როგორც სატრანზიტო (საკომუნიკაციო) და ენერგეტიკულმა ჰაზმა. ამ თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია იმ ფაქტის აღნიშვნა, რომ სამხრეთ კავკასია და ცენტრალური აზია, რომლებიც 1990-იანი წლების დასაწყისიდან ცალკე რეგიონებად განიხილებოდა, დღეს სულ უფრო ხშირად აღიქმება ერთიან გეოგრაფიულ სივრცედ და „ამ ორი რეგიონის შერწყმა „კავკაზიას“ ქმნის, რომელიც ჩვენი დროის ერთ-ერთ ნიშანდობლივ პროცესს წარმოადგენს“ (ავდალიანი, 2023. იხ. აგრეთვე: Ismailov, Papava, 2005).

ამჟამად აღმოსავლეთისა და დასავლეთის დამაკავშირებელი სამი გზა არსებობს:

1. ჩრდილოეთის, ანუ ჩინეთიდან რუსეთის გავლით ევროპაში;
2. სამხრეთის, ანუ ჩინეთიდან ირანისა და ავღანეთის გავლით ევროპაში;
3. ჩინეთიდან ცენტრალური აზიის, აზერბაიჯანისა და საქართველოს გავლით ევროპაში.

კონფროტაციულმა გლობალიზაციამ არსებითად შეცვალა მათი გამოყენების პერსპექტივა. ჩრდილოეთის მიმართულება, თუმცა ყველაზე მიმზიდველია ეკონომიკური თვალთახედვით, მაგრამ დღეს ის დაკეტილია და თუნდაც რუსეთ-უკრაინის ომის დამთავრების შემდეგ დიდი ხნის მანძილზე მისი ამოქმედება შესაძლებელი არ იქნება, რაც განსაკუთრებით შეეხება უკრაინის დერეფანს.

სამხრეთის მიმართულება ყოველთვის არასტაბილური იყო და შუა აღმოსავლეთში მოსალოდნელი ომის საფრთხიდან გამომდინარე, ის კიდევ უფრო სახიფათო გახდება. მაშასადამე, რჩება მესამე, ანუ „შუა დერეფნის“ მიმართულება, რომლის საკვანძო რგოლი საქართველოა. შესაბამისად, განსაკუთრებული აქტუალურობა შეიძინა „შუა დერეფნის“ მეგაპროექტმა, რომელიც თანამედროვე პირობებში წარმოადგენს ცნობილი „აბრეშუმის გზის“ პროექტის აქტუალიზაციას და გულისხმობს უკვე არსებული სატრანსპორტო-ლოგისტიკური კავშირების გაფართოებას მათზე ახალი სისტემების დაშენების გზით.

ამჟამად წარმატებით ფუნქციონირებს „ტრასეკას“ სატრანსპორტო დერეფანი, რომელიც მოიცავს:

- ბაქო - თბილისი - ყარსი სარკინიგზო მონაკვეთს;
- „სამხრეთ გაზის დერეფანს“, ანუ ბაქო - თბილისი - ერზრუმის გაზსადენს;
- ტრანსადრიატიკულ მილსადენ - „TAP“-ს და ტრანსანატოლიურ მილსადენს - „TANAP“-ს;
- ბაქო - თბილისი - სუფსა და ბაქო - თბილისი - ჯეიჰანი ნავთობის მილსადენებს.

შუა დერეფნის მიმართულების პერსპექტიულობას ბევრი ფაქტი მოწმობს. ასე მაგალითად: მიმდინარე წელს ევროკავშირსა და აზერბაიჯანს შორის გაფორმდა ხელშეკრულება აზერბაიჯანის ბუნებრივი გაზის ევროპისთვის გაორმაგებული მოცულობით მიწოდების თაობაზე. დერეფნის აქტიური გამოყენება დაიწყო ავსტრიის, დანიის, ფინეთის და სხვა ქვეყნის გადამზიდებმა კომპანიებმა (Forbs- Georgia, 2023). ასევე მნიშვნელოვანი ფაქტი იყო 2023 წლის 7 ოქტომბერს აზერბაიჯანის პრეზიდენტისა და საქართველოს პრემიერ-მინისტრის შეხვედრა, რომელზედაც აღინიშნა მზადყოფნა ყულევის პორტის გაფართოებისა და ბაქო - ახალქალაქი - ერზრუმის სარკინიგზო ხაზის ტვირთბრუნვის 5-ჯერ გაზრდის შესახებ.

არსებობს კიდევ ერთი გარემოება, რომელიც კონფროტაციული გლობალიზაციის ჭრილში „შუა დერეფნის“ ენერგეტიკული კორიდორის აქტუალურობას ზრდის. გარდა იმისა, რომ საომარი მოქმედებებისა და დაწესებული მკაცრი სანქციების გამო ევროპის რუსეთზე ენერგეტიკული დამოკიდებულება არსებითად შემცირდა, რუსეთის აგრესიამ ნათლად აჩვენა მისი, როგორც არასაიმედო პარტნიორის სახე და ევროპა ენერგორესურსების ალტერნატიული წყაროების მოძიების აუცილებლობის წინაშე დააყენა. შესაბამისად, გაიზარდა ევროპის მხრიდან მოთხოვნა კასპიის ზღვისა და ცენტრალური აზიის გაზის საბადოებზე. დღეს აშკარაა, რომ მხოლოდ აზერბაიჯანი ვერ შეძლებს ამ გაზრდილი მოთხოვნის დაკმაყოფილებას და ამიტომ მეტად აქტუალურია კასპიის ზღვის მეორე ნაპირზე არსებული მდიდარი საბადოების ათვისების დაწყება, რომლის ევროპისთვის მიწოდება თურქმენეთის გაზთან ერთად, სავარაუდოდ, საქართველოს ტერიტორიის გავლით მოხდება. „ტრანსკასპიური მილსადენის“ აშენება, ექსპლოატაციაში გაშვება და საქართველოს გავლით ბუნებრივი გაზის ევროპაში ტრანზიტი, ფიქრობთ, არც ისე შორეული პერსპექტივაა.

„შუა დერეფნის“ მეგაპროექტის მეტად მნიშვნელოვანი და პერსპექტიული კომპონენტია შავი ზღვის წყალქვეშა კაბელი. 1,195 კმ. სიგრძის კაბელის საშუალებით სამხრ.კავკასიის ენერგოსისტემა პირდაპირ დაუკავშირდება ევროპის ენერგო სისტემას. აღნიშნული პროექტის განხორციელების შესახებ გადაწყვეტილება მიღებული იქნა ევროპის ქვეყნების მეოთხე მინისტრიალზე რუმინეთის დედაქალაქ ბუქარესტში, 2023 წლის ივლისში. აღსანიშნავია, რომ ამას წინ უძღოდა 2022 წლის 17

დეკემბერს აზერბაიჯანის, საქართველოს, რუმინეთისა და უნგრეთის მთავრობათა შორის „მწვანე ენერგიის განვითარებისა და გადაცემის სფეროში სტარატეგიული თანამშრომლობის შესახებ“ ხელშეკრულების გაფორმება. ეს პროექტი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის იმ თვალსაზრისით, რომ ის აჩენს ჩვენი ქვეყნის ენერგეტიკულ ჰაზად გადაქცევის პერსპექტივას. საქართველო არა მხოლოდ გაატარებს ენერგოშემცველებს, არამედ გაზრდის ელექტროგენერაციას, რაც პირველ რიგში, მოხდება განახლებადი ენერგიის გენერირების ხარჯზე. ამ საკითხის აქტუალობას ნათლად აჩვენებს ის გარემოება, რომ ევროპაში უკვე მოქმედებს „ევროპის მწვანე შეთანხმების“ (EU Green Deal) პროგრამა, რომელიც ითვალისწინებს 2050 წლისთვის ევროპის გადაქცევას ნახშირბადნეიტრალურ პირველ კონტინენტად. ასევე ნაგარაუდევია, რომ 2030 წლისთვის ევროკავშირში მოხმარებული მთელი ენერგიის 45% განახლებადი ენერგიის წყაროებიდან იქნება მიღებული.

„შუა დერეფნის“ მეგაპროექტში ჩართვას საქართველოსთვის მულტიპლიკაციური ეფექტი ექნება: აშენდება ახალი თანამედროვე მოთხოვნის შესაბამისი ინფრასტრუქტურული ობიექტები, გაიზრდება მოთხოვნა მაღალი კლასიფიკაციის საინჟინრო-ტექნიკურ პერსონალზე, მოიმატებს უცხოური ინვესტიციები, ჩამოყალიბდება ხელსაყრელი ბიზნესგარემო, დაინერგება მოწინავე ტექნოლოგიები, განსაკუთრებით მისი ციფრული მიმართულება, ამაღლდება ქვეყნის ენერგეტიკული უსაფრთხოება, რაც ეროვნულ-სახელმწიფო უსაფრთხოების უმნიშვნელოვანეს კომპონენტს წარმოადგენს.

გლობალურ ლოგისტიკაში საქართველოს, როგორც ტრანზიტული ქვეყნის როლის ამაღლების კიდევ ერთი ასპექტი არსებობს, რომელიც დღევანდელი კონფროტაციული გლობალიზაციის პირობებში ძალიან რთულად წარმოსადგენია, თუმცა თეორიულად მას აქვს არსებობის უფლება. საკითხი შეეხება საქართველოს გავლით „ჩრდილოეთ-სამხრეთის“ სატრანზიტო დერეფანს, რომელიც შეიძლება გაჩნდეს სიტუაციის ასეთი სცენარის განვითარების შემთხვევაში: რუსეთის დამარცხებას უკრაინის ომში თან მოსდევს ავტორიტარული რეჟიმის დაცემა და დემოკრატიული ძალების გამარჯვება. რუსეთის ნორმალური დემოკრატიული ხელისუფლება უარს ამბობს იმპერიალისტურ ექსპანიონისტურ პოლიტიკაზე და მეზობლებთან პარტნიორულ, ურთიერთხელსაყრელი ეკონომიკური ურთიერთობების დამყარებას იწყებს. საქართველო მშვიდობიანი გზით იბრუნებს თავის იურისდიქციას აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონზე. იხსნება აფხაზეთის რკინიგზის მონაკვეთი და ჩრდილოეთის ქვეყნები სარკინიგზო ტრანსპორტით უკავშირდებიან, როგორც სამხრეთის, ასევე აღმოსავლეთის ქვეყნებს (სამტრედიის სარკინიგზო კვანძი, ამ შემთხვევაში, ცენტრალურ როლს თამაშობს). საქართველო ენერგეტიკულთან ერთად ნამდვილ სატრანსპორტო ჰაზად იქცევა და დიდ ეკონომიკურ სარგებელს იღებს. თუმცა ეს მომავლის საკითხია და აწმყოს დავუბრუნდეთ.

თეორიული და პრაქტიკული თვალსაზრისით, მეტად მნიშვნელოვანია ჩვენი ქვეყნისთვის კონფროტაციული გლობალიზაციიდან მომდინარე საფრთხეებისა და რისკების სწორად კლასიფიცირება»

### **საფრთხეები:**

- ყველაზე დიდი საფრთხეა რუსეთ-უკრაინის ომი და ისრაელის კრიზისი, რომლის ახლო აღმოსავლეთის ომში გადაზრდის დიდი ალბათობა არსებობს. ამ უმწვავესი კონფლიქტის დარეგულირება თუ ვერ მოხერხდა, ყველა გლობალური ეკონომიკური პროექტის განხორციელება დიდი ეჭვის ქვეშ დადგება. ეს, რა თქმა უნდა, ეხება „შუა დერეფნის“ პროექტს, რომლის აქტიური მონაწილე საქართველოა.

- დიდი საფრთხე რუსეთიდანაც მომდინარეობს, რომელიც „შუა დერეფანს“ განიხილავს „ჩრდილოეთის დერეფნის“ რეალურ კონკურენტად და ყველაფერს გააკეთებს მის შესაფერხებლად. ამას მოწმობს რუსეთის მიერ ოკუპირებული აფხაზეთის ტერიტორიაზე ქ. ოჩამჩირეში რუსეთის სამხედრო საზღვაო ბაზის გაფართოების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილება.

### რისკები:

- აშშ და ევროკავშირი დღეს არნახული ერთიანობის დემონსტრირებას ახდენს რუსეთ-უკრაინის ომთან მიმართებით. დაწესებულია უმკაცრესი სანქციები აგრესორი სახელმწიფოს წინააღმდეგ, უკრაინა იღებს უზარმაზარ სამხედრო, ფინანსურ და სხვა სახის დახმარებას. თუმცა, ჩვენ არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ეკონომიკურ სფეროში აშშ და ევროკავშირი არიან სტრატეგიული კონკურენტები. ევროკავშირის მიერ „შუა დერეფნიდან“ დიდი სარგებლის მიღება, შესაძლებელია სულაც არ შედიოდეს აშშ-ის ინტერესში, რამაც შეიძლება განსაზღვროს მისი დამოკიდებულება აღნიშნული პროექტის მიმართ.
- გასათვალისწინებელია ე.წ. „ხაფანგის დიპლომატია“, რასაც ხშირად მიმართავენ ჩინეთი. ის გაცემს კრედიტებს ამა თუ იმ მსხვილი ინფრასტრუქტურული ობიექტების მშენებლობაზე და კრედიტის დაუბრუნებლობის შემთხვევაში ეუფლება ამ ობიექტებს. ამას ჰქონდა ადგილი, მაგალითად, აფრიკაში, სადაც ბევრი, მათ შორის სტრატეგიული დანიშნულების ობიექტი ჩინელების ხელში გადავიდა და ამიტომ ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ ჩინეთთან ჩვენი ეკონომიკური ურთიერთობა ევროკავშირთან მჭიდრო თანამშრომლობის კონტექსტით წარიმართოს.

## დასკვნა

ამრიგად, თანამედროვე კონფროტაციული გლობალიზაცია განხილული უნდა იქნეს ზოგადცივილიზაციურ ჭრილში, როგორც ტრანსკონტინენტური და ტრანსოკეანური მოდელების დაპირისპირება. გლობალიზაციის მეინსტრიმული ტრანსოკეანური მოდელი „Pax-Americana“ დღეს სერიოზულ გამოცდას გადის და სულ უფრო ნათლად იკივებება მრავალპოლუსიანი მსოფლიო წესრიგის კონტურები.

კონფროტაციული გლობალიზაცია საქართველოსთვის საფრთხეებისა და რისკების შემცველიცაა და ასევე ახალ შესაძლებლობასაც აჩენს ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკის გლობალურ ეკონომიკაში წარმატებული პოზიციონირებისთვის. ჩვენი ამოცანაა ორგანულად ჩავეერთოთ აღმოსავლეთ-დასავლეთის, კონკრეტულად კი - ჩინეთ-ევროკავშირის თანხვედრ ინტერესებში და ამ მიზნით მაქსიმალურად გამოვიყენოთ ჩინეთთან და ევროკავშირთან გაფორმებული ხელშეკრულებები თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ. „შუა დერეფნის“ მეგაპროექტიდან გამომდინარე, საქართველო წინათ არასდროს ყოფილა მისთვის ასეთ მომგებიან სიტუაციაში, რასაც, რა თქმა უნდა, შესაბამისი რეაქცია უნდა ჰქონდეს. ამ მიზნით აუცილებლად მიგვაჩნია:

- არსებული სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის ობიექტების მოდერნიზაცია და ახლის აშენება;
- მთელი „დერეფნისთვის“ ერთიანი გამჭოლი გადაზიდვების ტარიფის დადგენა;
- სამართლებრივი ბაზის მონესრიგება;
- სატრანსპორტო-ლოგისტიკური ცენტრების შექმნა და ტვირთბრუნვის მართვის ოპტიმიზირება;
- ტრანსევროსული კომპანიის ჩამოყალიბება, რომელიც უზრუნველყოფს ტვირთის მფლობელის „ერთი ფანჯრის“ პრინციპით მომსახურებას და სხვ.

### გამოყენებული ლიტერატურა

1. პაპავა ვ. (2022). პანდემია, ომი და ეკონომიკური სანქციები: ტურბულენტურიდან კონფრონტაციულ გლობალიზაციამდე <http://alion.ge/pandemia-omi-da-ekonomikuri-sanktsiebi>
2. Папава В., Тапладзе Т. (2022) О некоторых модификации глобализации. კრებულში: ეკონომიკის ინოვაციური განვითარება: მსოფლიო გამოცდილება და პერსპექტივები, 2022 წლის 27 ნოემბერი
3. Rubini N. (2022). Russia's War and the Global Economy. Project syndicate. <https://www.project-syndicate.org/onpoint/russias-war-and-the-global-economy-by-nouriel-roubini-2022-02>
4. Politicano, 15 სექტემბერი, 2023
5. Kolodko G. The Irreversibility of Globalisation. Project Syndicate, 2022. [www.project-syndicate.org](http://www.project-syndicate.org)
6. მექვაბიშვილი ე. (2009). ეკონომიკის გლობალიზაცია: მიმართულებები, გამოწვევები, პერსპექტივები. თბ.: „ინოვაცია“.
7. მექვაბიშვილი ე. (2023). გლობალიზაციის მეტამორფოზები: პოლიტეკონომიური ასპექტი, „ეკონომიკა და ბიზნესი“ #3.
8. Несласа А. (2004). Глобальная трансформация: сущность, генезис, прогноз, «Мировая экономика и международные отношения» (МЭ и МО), №1.
9. Modelski G., Thompson W. (1995). Leddings Sectors and Worlds Powers: The Co-evolution of global politics and economics. *Colombia* 1995
10. Модельски Дж. (2005). Эволюция глобальной политики "Полис", #4
11. JDD (Journal du Dimanch), 13 აპრილი, 2023 წ.
12. <https://new.thecradle.co/articles/irans-non-oil-trade-with-brics-nations-nears-40bn-per-year>
13. Poliet Th. The BRIGS Currency Project Picks up Speed. [analysis-eurasiaview.com/18072023-the-brigs-currency-project-picks-up-speed-analysis](https://analysis-eurasiaview.com/18072023-the-brigs-currency-project-picks-up-speed-analysis)
14. [www.project-syndicate.org/commentary/after-hyperglobalization-national-interests-open-economy-by-dani-rodrik-2022-05](http://www.project-syndicate.org/commentary/after-hyperglobalization-national-interests-open-economy-by-dani-rodrik-2022-05)
15. [interpressnews.ge/ka/article/765890-svla-dsavletisken-chineti-da-samxret-kawkasia](http://interpressnews.ge/ka/article/765890-svla-dsavletisken-chineti-da-samxret-kawkasia)
16. Ismailov E., Papava V. (2005). The Central Caucasus: Problems of Geopolitical Economy
17. Forbs-georgia 2023, 7 ივლისი.

## **Confrontational Globalization: Challenges, Threats and Prospects for the Economy of Georgia**

***Elguja Mekvabishvili***

*Professor*

*Ivane Javakhishvili Tbilisi State University*

### **SUMMARY**

In summary, contemporary confrontational globalization necessitates an examination within a broader civilizational framework, characterized by the conflict between transcontinental and transoceanic paradigms. The prevailing transoceanic model of globalization, notably the “Pan-Americana,” faces a significant challenge at present, with the contours of a multipolar global order progressively crystallizing.

Confrontational globalization entails threats and risks for Georgia while also providing a fresh opportunity for successful positioning our country's economy in the global arena. Notably, the advent of the “Middle Corridor” megaproject presents an unprecedented advantageous position for Georgia, demanding a meticulous realization. To this end, we endorse the following imperative actions:

- The modernization of extant transport infrastructure and the construction of novel facilities;
- The establishment of a unified transshipment tariff encompassing the entire “corridor”;
- The refinement of the legal framework;
- The establishment of transportation and logistics hubs and the optimization of cargo flow management;
- The establishment of a transnational company providing services to cargo owners under a “one window” principle.

Our fundamental objective is to seamlessly align with the shared interests of the East-West axis, notably the China-EU connection, and to leverage to the fullest extent the free trade agreements concluded with both China and the EU.